

LJUBLJANSKI ČASNIK.

St. 77.

V petek 26. Kimovca.

1851.

Povabilo na naročbo.

S prvim dnevom Kozoperska tekočiga leta se začne nova naročba na časopis „Ljubljanski Časnik.“

„Ljubljanski Časnik“ izhaja vsak teden dvakrat in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za četert leta 1 gold. 30 kr. če se časopis v tiskarnici Jožefa Blaznika prejema. Plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese pa za četert leta 1 gold. 45 kraje, Dopisi naj se pošiljajo v tiskarnico Jožefa Blaznika.

Pisma, v katerih se naročnina pošilja, se morajo po novih postavah frankirati.

V Ljubljani 11. septembra 1851.

Dragotin Melcer, odgovorni vrednik.

Založnik in tiskar Jožef Blaznik.

Vradni del.

23. septembra 1851 je bil XLVII. del, III. tečaj deželnega zakonika in vladnega lista izdan in razposlan, ki zapopade:

Razpis c. k. kupčijskega ministerstva 16. Avgusta 1851. Podaljšanje Jožef Richtergeve in Janez Bartelnove privilegij. — Razpis c. k. kupčijskega ministerstva 16. Avgusta 1851. Prenešenje privilegije posestnikov fabrik Henrika Pfitznerja in Franca Beckersa na c. k. izklenivnih privilegirana delnično društvo fabrike za mili-sveče. — Razpis c. k. kupč. ministerstva 19. Avgusta 1851. Prenešenje privilegije Evgen Armengauda na Jurja Alfonsa Rislerja. — Razpis c. k. kupčijskega ministerstva 20. Avgusta 1851. Podaljšanje privilegije Alberta Managetta vit. Lerchenauskega, Avgusta Quidde in Karola Schedla. — Okoljni ukaz c. k. štaj. ilirskega denarstvinega deželnega vodstva 17. Avgusta 1851. Prostost kolka vsih vlog sploh razun protokolov in sodnih odpisov glede likvidiranja in iztirjevanja zaostalih odpravljenih ali odkupljenih davšin. — Razpis c. k. krajskega poglavarja 20. Avgusta 1851. Določbe zastran odpravljanja šubnikov iz Krajskega na štajersko in nasproti po železnici. — Okoljni ukaz c. k. štaj. ilirsk. denarstv. deželnega vodstva 22. Avgusta 1851. Predpis glede priobčevanja o davšinah od pravnih opravil i. t. d. tistih nestanovitnih vojaških sodnij, ktere nimajo določenega nabernega okraja.

Danes bo XLVIII. del, III. tečaja 1851, deželnega zakonika in vladnega lista za krajsko kronovino izdan in razposlan.

Ljubljana 26. septembra 1851.

Od c. k. vredništva deželnega zakonika in vladnega lista za Krajsko.

Nevradni del.

Porotna obravnava.

9. septembra dopoldne ob osmih pod predsedništvom c. k. predsednika deželne sodnije v Celju, gospoda Jožefa Raka, se je začela silo zanimiva sodniška obravnava, zadevajoč hudodelstvo skrivnega umora, kterega je bila zatožena Ana Aleksander.

Dogodba je sledeča:

16. maja 1849 zvečer zbolil nanagloma gospa Ana Wurzel, žena dosluženega c. k. nadčastnika, gospoda Matija Wurzel, v Marbur-

gu, ko pride iz Weingartna, potem ko je med potjo jedla pečene piške in novo vino, doma pa oslajeno vodo pila, in po večkratnem bluvanju po noči in drugi dan umre, drugo noč od 17. na 18. maja.

Akoravno je tačasni hišni zdravnik samo preobloženje želodca za vzrok imel, da je gospa umerla, se je vendar zavolj nagle smerti truplo raztelesovalo in zdravnika c. k. okrožni zdravnik, gospod dr. Češnik in popred imenovani gospod dr. Stelzl izrečeta, da je Ana Wurzel zavolj razkrojenja kervi umerla.

Vendar so ljudje mnogo sumili in dvomili o tej reči, da je poslednja dogodba bolj natanjko razjasnila tudi poprejno. 15. septembra 1849 se začne tudi mož umerle, gospod Matija Wurzel, po južni daviti, kar se je še bolj pomnožilo po vžitju vinske juhe tako, da 22. septembra gospod Wurzel umre.

24. septembra raztelesovajo truplo umerlega v Mariboru in zdravniki izrečejo po storjenem preiskovanju, da je bil gospod Wurzel z mišico zavdan.

Zavolj tega skopljejo truplo od 17. na 18. maja po noči umerle njegove žene 13. oktobra 1849, po kemiško preiščejo želodec, in spet se pokaže, da je ona bila z mišico zavdana.

Oba zakonska sta tedaj silovite smerti po zavdanju z mišico umerla.

Govori se tedaj, da je rejenka, Ana Aleksander oba zakonska zavdala.

Ana Aleksander, 23 let stara, iz Freistadta na spodnjem Avstrijskem rojena, nezakonska hči Apolone Aleksander, pride zgoodej v hišo nje pozneje rednice, Ane Wurzel, ki je bila takrat omožena z Balzer-om v Mariboru.

Po njegovi smerti vzame c. k. častnika, gospoda Matija Wurzela. Rejenka, Ana Aleksander se toraj poda v hišo Wurzela in rednika sta z njo kakor z lastno hčerko do smerti ravnala.

Poslednji čas se vendar niso mogli prav dobro zastopiti zavolj tega, ker je ona zoper voljo rednikov necega človeka prerada imela. Po tem takem bi bilo komaj verjeti, da bi bilo Ana Aleksander svoja rednika umoriti želela, ako bi poslednje okoljštine ne obudile velik sum zoper njo.

Ana Aleksander je imela močno nagnenje do vradnika pri železnici, Augusta L. in je želela njegova biti. To se je pa zamoglo le s smertjo rednikov zgoditi. Zamogla je toraj želeli, da bi rednika kmalo umerla. Zraven tega je Ana Aleksander neki Franciski Kovan 16. maja 1849, ko je nje rednica zbolela, pravila, da je tisti dan v lekarnico po strupa

šla. Dekla Maria Krois pripoveduje, da je zatožena tisti dan svoji rednici oslajeno vodo pripravila.

Po smerti Ane Wurzel je Ani Aleksander Matevž Wurzel dovolil v možitev z Augustom L. Vse se je že pripravljalo v ti namen. Ker se pa Matevž Wurzel ni hotel za doto zavezati, je pisal August L. njemu začetka septembra 1849, da se ženitvi odpove in tako priprave zastanejo, in ko se poda 13. septembra 1849 v Weingarten, prosi hišnega gospodarja, da naj pazi na rejenko, da se z Augustom L. ne snide.

Ana Aleksander porabi nenazočnost reditelja in se pelje po železnici v Gradec, kjer je zdravnike prosila, da bi ji dovoljenje dali mišice kupiti, kakor tudi v lekarnici strupa za podgane, pa zastonj išče, ker ga ni mogla dobiti.

Ker v Gradcu ne more nič dobiti, prosi za dovoljenje 15. septembra 1849, ko pride iz Gradca v Maribor, tamošnjega krožnega zdravnika dr. Češnika in pravi, da jo je reditelj poslal 2 lota mišice kupiti za pokončanje podgan in kupi v tamošni lekarnici le 1 lot mišice.

Matija Wurzel je 15. septembra 1849 žganice, ktere je Ana Aleksander kuhala in kakor Maria Magi pravi, previdno v dve polovici razdelila. Kmalo po jedi se začne gospod Wurzel daviti. Ana Aleksander pripravi drugi dan reditelju vinsko juho, pa ko to spiše, se še bolj davi. Gospod Matija Wurzel umre 22. septembra 1849.

V loncu, kjer je bila juha, so našli vsedlino, in ko to kemiško preiščejo, najdejo, da je bela mišica. Vse to je tako zvezano, da, kakor se reči po navadi gode, se je moralo misliti, da je Ana Aleksander svojim rediteljama zavdala. Ana Aleksander pride toraj pred porotno sodbo.

Ko smo tedaj grozopolno dogodbo v bistvenih rečeh pregledali, se podamo k obravnavi te zvite reči. Ko se vrata po sestavi porotnikov občinstvu odpro, pride toliko ljudi poslušat, kakor se še nikdar ni zgodilo. Že ob 7 zjutraj stoje krog hiše, v kterej je bila obravnava, ljudje od blizo in daleč, iz vsih stanov, med njimi posebno mnogo prebivavcev iz Maribora. Oni so prišli biti priča obravnave strašnjega hudodelstva.

Pervi pogled v sodnici, se ve da, je veljal zatoženi. Mlado dekle, srednje lepe postave sedi prihuljeno na osodopolni klopi, očesa v tla uperaje. Bila je Ana Aleksander. Klobuk, ki je nje rujavkaste kodre pokrival, ni bil več

po modi, ogernjalo je bilo visoko nad tilnikom pripeto, bilo je pisano iz ovne.

Vsa nje obleka je bila prav ponižna. Včasih si obriše z ruto mokro oko. Odperto čelo, majhen, vendar primerin nos in okrogli obraz ji dajo lepo podobo, nje zgornja ustnica, nekoliko bolj naprej stojeca in brada široka kaže nje pogum.

Drugi pogled velja porotnikom. Nobenega Mariborčana ni zraven bilo, kterega je zadelo; zvergli so tudi vse, ki niso nemškega jezika umeli, da se je zamoglo samo v nemškem jeziku govoriti.

Tedaj se začne porotna sodba. Porotniki prisežejo. Prebere se zatožni spis, pokličejo pričé, kterih je bilo 32 pričujočih, po 33. pa na Dunaj telegrafirajo. Gospod predsednik začne zatoženo spraševati.

On seže daleč v nje življenje nazaj in jo začne spraševati o pervej mladosti. Odgovarja iz začetka z tresečim glasom, pa kmalo je bolj pogumna in odgovori na vsako besedo naglo in naravnost. Pravi da staršev ne pozna; le toliko je čula, da je bil nje oče čuvaj. V pervej mladosti je prišla v hišo svoje rediteljke, kjer so ravnali z njo kakor z lastnim otrokom. V šolo sicer ni hodila, pa doma se je učila brati, pisati in računati. V veri je nikdo ni poučeval. Ko se je nje rediteljka v drugo omožila, pride ona v hišo častnika, gospoda Matija Wurzela, kjer so tudi lepo z njo ravnali. Tu se je učila veziti, šivati, laško, francosko, kuhati in vsa ženska dela. Rediteljja pravi, sta se v poznejih letih večkrat prepirala.

Tako je predsednik zatoženo kako uro spraševal, ko neprijetna dogodba obravnavo preterga, da se je ob štirih popoldne spet začela. Zagovornik, gospod dr. Matija Forreger, pomigne za zatoženo stoječemu sodniškemu hlapcu, da naj okno zapre, ker veter skozi vleče. Gospod predsednik, ki meni, da je zatoženi kaj na uho povedal, ga hudo posvari. Gospod zagovornik naznani, kaj da je storil, in stori predlog, da naj gospod predsednik svojo besedo prereče. Pa gospod predsednik tega predloga ne porajta in zatoženo spet začne spraševati, in nato zagovornik svoj predlog ponovi, vendar nič ne opravi. Gospod zagovornik, ki ima mnogo opraviti, ker ravno tisti teden je bil pri dveh porotnih obravnavah zagovornik, se je moral za to orjaško pravdo pripravljati in razun tega tudi svoje dolžnosti kakor pravdosrednik opravljati, je bil že o začetku obravnave zlo otožen, in se sicer potolaži, pa po malo minutah mu tako hudo postane, da mora prositi, da bi se obravnava pretergala in zapusti s tresečo nogo sodnico.

Popoldne ob štirih se obravnava zopet prične. Gospod predsednik naznani, da gospoda zagovornika ni karal, ampak da je le v opombo rekel, kar je govoril. Predsednik vedno ožje in ožje svoje besede postavlja, pa zatožena vedno serčno odgovarja.

Pravi med drugim, da je Kotzebu-a in Voltaira naj raji brala, je pravila od svoje ljubezni, ktere se je večkrat ravno tako hitro in lahko znebila, kakor neprevidno je začela ljubiti. Več pisem na mladenče, ktere je v 19. letu pisala, so prebrali. V njih so visoke misli in sostava pesniška. Deklica ima bister um, škoda, da je po popačenej odgojitvi na tako pot priti morala. Kolikor bolj se je gospod predsednik tistej dobi, ko je bilo rediteljki zavdano, bližal, toliko bolj natanjko je ona odgovarjala. Bilo je, pravi, 16. maja 1849, ko pride nje rediteljka iz Weingartna v predmestji sv. Magdalene. Peljala sim mater v vert je nektare rastline pokazat. Nato gre mati v svojo izbo in hoče imeti kupo vode, brez da bi bila kaj tožila, da ji je slabo. Re-

čem dekli, da naj vode prinese, kar je tudi naglo storila.

Prinese kruglo vode, iz ktere vlijem v kupico vode; ona pije, pa pravi, da je voda slaba. Ker sim menila, da je dekla iz domačega vodnjaka vode prinesla, jo okregam in velim na Girstmajerjevi vodnjak po vode iti.

Dekla se izgovarja, da je tudi ta voda iz Girstmajerjevega vodnjaka, vzame steklico in v drugo vode prinese. Komaj mati to vodo pije, se začne daviti. Jaz prašam, če ni v nogradu kakega pogretega mesa jedla; ona pravi, da ne in pripoveduje, da je na poti v kerčmi pečene piške jedla in mošt pila. Kolikor bolj je bila žejna, toliko bolj se je davila. Skuham ji kave, pa mati je noče. Ker je bilo že pozno in ker sim še vedno pri materi bila, mi reče rednik spat iti. Iz začetka nisim vbogala, ko mi pa ostro zapove, se udam in grem v zraven ležečo izbo v postljo. Po noči vstanem, ko čujem mater stokati, kteri je bilo vedno huje, se pa spet na povelje rednika v postljo podam. Zjutraj ob šestih vstanem, zbudim deklo, se podam k hišni gospodinji in ji povem, da je mati zbolela. Ona mi svetje po babico iti, h kteri se naglo podam. Brizglje, ktere je babica rabila, ne pomagajo nič; zatoraj grem po gospoda dr. Stelzla. Ob 11 dopoldne pride dr. Stelzl, zapiše materi zdravila in pravi, da si je želodec preobložila in zavolj tega zbolela. Materi je vedno huje, toraj hiti popoldne rednik sam po doktorja. On postavi 30 pijavk na trebuh, pa le dve ste pile, ker trebuh je bil že merzel. Tudi gorko kopev je doktor ukazal napraviti. Po peti uri jo v kopvo denejo, v njej ji je bilo bolje, ne toži toliko, samo čudno trudna postane, zato so jo spet kmalo iz kopve vzeli. Zdaj ne spregovori več in umre ob 6 zvečer, kakor se je govorilo, za kolero. Rednik ni zlo žaloval, jaz pa sim bila silno žalostna.

Več tednov po smerti rednice mi rednik ljubezen obeta, jaz pa ga zavarnem, ker sim še, ko je bila mati živa, se v Augusta L. zaljubila, ki me je že tačas včasih v hiši obiskal, pa le skrivaj, ker ga rednik ni mogel terpeti; rednica pa mu ni bila sovražna.

Po smerti rednice dobi zatožena, kakor je bilo že rečeno, od gospoda Wurzela dovoljenje Augusta L. vzeti. Ker pa August L. sam ni imel premoženja in le v privatni službi bil, je želel, da bi se bil Wurzel izrekel, koliko da hoče Ani Aleksander za doto dati. Zavolj tega piše Wurzelu. Ker ni odgovora dobil in ker je znabiti zvedel, da je bil Wurzel hud zavolj pisma, noče z Ano nič več imeti in se z njo ne oženiti.

Zatožena je živela ob tem času s svojim rednikom v Lembachu pri Mariboru, in je zlo žalovala, da so nje upi zginuli, tako, da jo je rednik večkrat moral tolažiti. Se vtolažiti, se pelje s prijateljico v Gradec, ker je hotla po naročilu rednika strupa za podgane kupiti, ki ga pa ni mogla kupiti. Ti strup (mišico) dobi 14. septembra v lekarnici v Mariboru na stroške nje rednika. 15. septembra 1849, pripoveduje dalej, kuha po navadi južno in sicer vpervo ajdove žgance. Žgance sama naredi in polovico jih zabeli v ravno tisti skledi z maslom, polovico pa s slanino, ker jih je s slanino zabeljenega rednik prav rad jedel, ona pa z maslom. Razun tega prinesejo na mizo govejega mesa z repo in nudelne. Rednik je malo. Čez eno uro po južni mu ni bilo dobro, bluje nektarikrat zaporedoma. Pravi, da je vzrok tega, ker se je jezil in pristavi, da bo merzlico dobil. Po noči je žejin, vstane sam in gre k vodnjaku pit. Drugo jutro si ukaže vinske juhe dati, ktero mu Ana pripravi. Takole o tem zatožena govori.

„Postavim k ognju vina in sladkorja, vzamen veči lonček, v kterem jajce stepem, vlijem vrelega vina vanj in ga dam potem očetu. On me kara, da juha nima dobrega okusa, gotovo je bilo kaj v loncu. Tečem v kuhinjo, pogledam v lonec, v kterem sim jajce stepla, in najdem v njem belo, apnu podobno vsedlino. Jaz in dekla, kteri sim lonec pokazala, pokusive to vsedlino, bila je kislá kakor solitar. Da je bila poprejna dekla tako nečedna, veržem lonec skoz okno.

Zatoženi pokažejo zdaj lonec, v kterem je bilo precej mišice. Zatožena pravi, da je ravno v takem loncu juho kuhala, vendar pristavi, da sta bila takrat dva, popolnoma enaka lonca v kuhinji in ona meni, da se je tisti, kterega je skoz okno vergla, moral razsuti, ker ga je z močjo zadervila iz visočine čez dva sežnja, ki je na terda tla padel in že takrat počen bil.

Štiri ure je terpelo spraševanje. Zatožena odgovori na vsako vprašanje prav razložno in naglo. Če se ne more česar spomniti, pravi, da je že dve leti od tega. Nje odgovore vse občudujemo. Na vsako reč, od dvojne strani odgovori tako, kakor pervikrat.

Ura je bila že pol devetih. Bilo je v slabo razsvitleni soparni sodnici hudo soparno. Zatožena je bila že trudna, ni mogla več stati, gospod predsednik ji dovoli, da se vsede. Pa štiri ure je bilo dovolj, zatožena je bila trudna, ni mogla več govoriti, toraj se je seja na drugi dan na osmo uro odložila.

V sredo 10. pripoveduje zatožena, da je prišel 17 septembra 1849 zdravnik iz Lembacha k redniku in je rekel, da ima zolčno bolezen. Akoravno je nehal bluvati, je vendar zlo velike bolečine občutil in ni družega vžil kakor čisto juho, ktere mu je včasih zatožena, včasih pa dekla dala.

18. septembra gredo po gospoda dr. Jüttnera v Maribor. Ti dan pove gospod Wurzel Ani Aleksander, da je svojo zadnjo voljo že popred pismeno napravil in da je njo za prvo dedinjo postavil, drugi dan pa hoče še nektare male prenapredbe storiti, kar se je tudi zgodilo.

Ako umre, ji reče, naj vzame Ana denarje, naj zapre izbe in ključe naj z denarjem vred gospodu četnemu poveljniku v Mariboru izroči. 17. ali 18. pride svakinja umerle rednice, gospa K. iz Gradca. Ta teta je nikdar ni rada imela, tibart pa se je naravnost razljutila zoper njo, česar ona ni mogla zapopasti.

Redniku je vedno slabeje in umre 22. septembra 1849 osmi dan potem ko je zbolel. Še tisti večer vzame zatožena denarje in ključe, naglo jih nese k četniku, ki ji reče, da naj te reči auditorju izroči, kar tudi stori. Nato obiše prijateljico Hermino St. Tukaj pravi, da jo skerbi, ker se govori, da je redniku zavdala, ker nje teta, gospa K. je večkrat rekla, da je Ana Aleksander morivka rednika. Zatožena reče, da bode šla v Deutsch-Landsberg, kjer sestra prijateljice pri gospodu dr. R. sluzi, in hoče tega dr. ker je pošten mož, prositi, da naj zraven pride, ko bodo rednika gor djali, kar se mora zgoditi. Prijateljica ji tega ne svetje, ker bi sum zoper sebe še bolj obudila, ako bi se tako naglo iz Maribora podala. Zatožena jo tedaj vboga, gre h drugi prijateljici, kjer čez noč ostane.

Drugi dan jo zaprejo, in sicer, kakor je pozneje zvedila, ker jo je gospa K. zatožila pri sodništvu v Mariboru. Od tod pride med pervim preiskovanjem v Plankenstein, potem v Gonobic, Bistrice in Maribor. V poslednjem mestu se je zaljubila. Pisma, ki jih je svojemu ljubemu pisala, so se prebrala, pa sočutja do nje obuditi, niso bila pripravna. Ona je to dobro čutila, zavolj tega jo tudi rudečica obda in skuša svoje lice zakriti.

Ko pisma berejo, kakor tudi med celem dolгим spraševanjem, ki je deset ur terpelo, ki je poslednje tri ure, ker je bila že zelo trudna na predlog gospoda zagovornika sedeti smela, je bilo to nesrečno dekle še vedno to, kar vedno bo, namreč — psihologiška vganjka. Zatožba jo močno pretrese, vendar se vedno nje oko leskeče, govorila je krasno in jederno, kolikorkrat jo gospod predsednik s kako pomembno besedo kaj vpraša. Gospodu predsedniku Raku gre slava, da je izversten, strašen preiskovavec; pa v današnji obravnavi je najdel zatoženo, kakoršne še v svojem dolgem vredovanju gotovo nikdar ne.

Tedaj se začne pričevanje. Gospodi umetniki se pokličejo. Predolgo bi bilo pripovedovati, kaj da so govorili. Zakaj je umerla gospa Ana in gospod Matija Wurzel? — Koliko mišice je dovolj človeka vsmeriti? — Če je kak strup naravno smerten? — Teh in takih vprašanj je bilo mnogo.

Ti oddelk obravnave ni bil zdaj, kakor tudi drugokrat ne naj mikavniši obravnave. Sodništvo hoče o tem preveč vedeti, hoče za gotovo vedeti; zdraviloslovje je pa umetnost skušnje in s postavami nature ne more svojevoljno ravnati. Tu ni nobenega razjasnenja, ktereга je stvarnik sam pisal, zavolj tega zdravnik s samimi mogočostmi in primerki na oder stopijo, tako da vprašanj noče konca biti.

Pri vsih obravnavah, pri katerih sim še bil, je bilo sodniško spraševanje orožnica, iz ktere je zagovornik orožje jemal, s katerim je večkrat naj prvo mnenju kosti polomil in potem oborožen sodništvo napadel.

Po pričevanju gospodov umetnikov se je pokazalo, da se je pri raztelesovanju gospoda Matevža Wurzela nekoliko pogreškov in pomankljivost prigodilo. V zapisniku se govori le od ene steklenice, v ktereј se je drob shranil; ko pa dajo drob kemikarju, gospodu Nikolaju Wunder, je bil v treh steklenicah. V bistvu smerti je pričevanje zdravnikov sicer soglasno, če je pa Mat. Wurzel moral zavolj tega zavdanja umreti, niso zdravniki eno terdili, ker na več vprašanj se je z nekako negotovostjo odgovorilo. Tudi pogrešek pride na dan, ki se je pri izkopanju gospe Ane Wurzel pripetil, pozabili so namreč v zapisnik tiste okoljštine vzeti, iz katerih bi se zamoglo sklenuti, da je bila izkopana ravno Ana Wurzel.

(Dalje sledi.)

Austrijsko cesarstvo.

Krajnska.

Ravno zvezo po slavnemu g. prof. Hlubeka, ki je iz Londona prišel, da naši kozelci (stogi), katerih model, (od g. Jurja Pajka izdelan, je kmetijska družba v Londonsko razstavo poslala, so Angležem in zlasti Francozom tako všeč, da jih bojo kmetovavci ondi berž napravljati začeli.

(Novice.)

Štajarska.

Iz Celja se piše 21. sept. v „Novice.“ Roke se mi tresejo, ko Vam grozno žalostno naznanilo pišem, da preslavni knezoškof Lavantinski g. Slomšek, pridši iz Ljubljane, so pri nas tako hudo zboleli, da so bili danes s sv. smertnimi sakramenti prevideni.

* Hlapon „Bavaria“ je pri skušnjah na železnici čez goro Semering prvo darilo 20,000 svetlih cekinov prejel.

Avstrijska.

Ker se je zvedilo, da gre iz našiga cesarstva vsako leto okoli 10 milion. gold. sreberniga denarja v Serbio za prešiče, je dalo ministerstvo kmetijstva poduk za umno rejo pre-

sičev izdelati, ki se bo Ogerskim in Erdeljskim kmetam podelil za povzdigo domače reje.

* Ker se je plač zvana že večkrat za puntarske poklice zvonilo, pravijo Dunajske novice, da bo prišla postava, po kateri se sme le za božjo službo in ob oganju zvoniti.

Česka.

19. t. m. je narodna straža v Pragi orožje oddala.

* Ministerska komisija za sostavo česke terminologije za c. k. gimnazije in realne šole je, kakor „Pr. nov.“ naznanijo, v svojem delu že velik napredek storila in bi znala konec t. m. delo doveršiti. Za zdaj se bo le nemško-česki del izdal, česko-nemški del se bo še le pozneje preskerbel.

Tuje dežele.

Bosna.

V „narodne novine“ se piše iz Bosne sledeče:

Kako stanje je pri nas, tega vam drug ne more dovolj razjasniti kakor tisti, ki tu stanuje i terpi!

Razloček med starim in novim robstvom je, da smo popred od bosniških bašatov terpeli, sedaj pa terpimo od carskih ljudi, in da smo popred upali, ko bodo bosniški Turci zmagani, da se bomo pod novimi carskimi vradniki oddahnili in da bomo kolikor toliko pred sodništvom jednaki, — sedaj pa nam je vse upanje upadlo; edini Omer paša si prizadeva, naše nadloge polajšati, on je še edino upanje, naše ako mu gre po volji, bo tudi nam bolje sčasoma. Hairedin paša, po rodu Čerkez i kupljeni rob, dela v Bosni kar se mu zdi zoper voljo Omer pašata. On je postavil svoje mladenče za kajmakane i mudire po celej Bosni.

Kakor Hairedin paša, tako tudi vsi njegovi po njem postavljeni zapovedniki, kajmakani i mudiri, družega ne govore in ne znado, kakor kako bi ljudi derli i svoje žepe polnili, in ker vedo, da jih je Omer paša pri vladi tožil, i da bodo morali zavolj tega iz Bosne iti, so začeli se bolj ljudi dreti in stiskati, in sicer ne samo kristjane, ampak tudi druge Turke; nagovarjali so tudi Seraskiera, da bi bil njih pomočnik.

„Bosna je neposekana gora — mu govori vezir — Tahir-paša ni umel za to goro sekire nabrusiti, mi smo jo z orožjem osvojili, mi jo zamoremo tudi posekati.“ Na to odgovori Seraskier hladnokervno:

„Kar ste vi zasadili in osvojili, tisto posekajte, kar pa sim jaz, to v miru pustite.“ Od časa, kar je vstaja vdusena, ne poslušava več vezir sovetov in opominov seraskiera, s svojimi ljudmi počne, kar se mu poljubi, i seraskier vidiv, da ti ljudje sami sebi jamo kopljejo, je pustil, da je do tod skopljejo, da se sami v vanjo pogreznijo; kar se je tudi že zgodilo.

Hairedin paša je odstavljen, kdo da pride na njegovo mesto, še ni znano *), pa naj pride kdor hoče, mi mnogo ne upamo, zato ker so vsi turški paši za opravljanje takih reči nezmožni, brez skušnje i brez vednosti, zato ker carigradsko ministerstvo ne čuje prošnj kristjanov in se ne ozre na njih robsko stanje, amkak čuje le „Medžliz“ (deželno svetovavstvo) sostavljen iz 12 samih Turkov ki kristjanom ne želi nič dobrega. Predsednik sojeta Reis Medžliz, ktereга so iz Anadola zavolj svojega zločinstva iztirali, potem Muftia, i Kadia in Foče, bi raj rekel, da so zveri iz gojzda, kakor carski vradniki, in kdor še ni vidil volka ali medveda, naj gre v Medžliz bosniški, tu jih bo dovolj našel. Kdo bi

*) Poslednje novice so tudi že to naznanile. Vred.

vsaj njihova zločinstva popisal?! Samo nekaj napeljem: Oni pravijo, da se zdaj po tanzimati sodi, kaj pa je ti tanzimat, i v čem da obstoji, pri nas v Bosni še nikdo ne ve, drugači, če je to tanzimat, kar zamore 12 ljudi storiti. Medžliz pravi: Po tanzimatu so spahie prosti desetine, pa morajo še več dajati. Kaka pravica je to, da mora seljan dajati dohodka: gospodarju tretjino in sena polovica, nabiravcem desetino ali polovino, in spet na leto dvakrat ali trikrat žito vojakom ne samo brez plačila, ampak celo več dni hoda v Travnik spraviti! Bi ne bilo bolj prav, da bi se carska desetina ne prodajala, ampak da se z njo vojaki preskerbe? Medžliz bosniški pravi: Po tanzimatu smo vsi, Turci i kristjani jednaki; če je pa temu tako, zakaj med temi 12 brati ni nobenega kristjana? in ko smo jednaki, zakaj vedno govorite, da tisuč kristjanov ne more pričati zoper eniga Turčina?

Tako žalostno stanje je pri nas kakor nikdar ni bilo. Ako potuješ po Bosni srečas cele čete 5—200 ljudi, ki hodijo v Travnik še pritoževati; vezir in medžliz jih zaverne na musulime, da naj ondi pravice iščejo, muslimi pa se palice poslužijo, i s to pravico dele. Ako to tako gre, se bo mnogo ljudi izselilo. Menim, da je Omer paša to stanje turški vladi naznanil, in on će skerbeti, da bodè bolje.

Laška.

O potresu v Malfi se sledeče piše: Jutro je bilo hudo soparno. Čudna in nenavadna tihota je bila. Ni čverček začričal, ne tič zapel in nobena sapica ni zazibala peresa na drevu. Pol treh se jame skoz 6 sekund mesto zibati; skoraj nobena hiša ni po koncu ostala. Ker so bili ljudje ravno večidel doma, so prav za prav le tisti ušli, ki so bili pod milim nebom. Ravno tako se je godilo v sosedni vasi Ascoli; mestice Barile je popolnoma zginulo; kjer je stalo, je zdaj gorko jzero.

Dopisnik dalej pravi: Vidil sim blizo Malfisa tri vozove, v ktere so bili voli vpreženi. Naenkrat požre oba zadnja vozova z vozniki vred zemlja, ki se je odperla. Iz sprednjega voza skočita voznika, star mož in fantič nanagloma in se skrijeta v bližnji nograd. Komaj sta raz voza skočila, ko tudi tega zemlja požre. Stari mož je bil ves zmešan, tako se je vstrašil, fant je bil ves nor in se je posebno čudno vedel.

Amerika.

Zmešnjave med angleško in brazilijsko vlado niso brez pomembe, ker se severoamerikanska vlada vmes meša. Brazilijski brodnarji tožijo, da so Angličani preveč prevzetni in sirovi, in vlada don Pedra žuga, da bo severno Ameriko v pomoč poklicala, ako angleška vlada ne zadosti tirjatvam.

Australia.

Iz Australie se slišijo nove reči o najdbi zlatih žil. Najdel je zlato nek Hargraves, ki je bil pred 16. letmi pervikrat v Avstralii in ko pride v Kalifornio, najde čudo enako puščavo, tako, da se nanagloma v Sidnei verne in ne počiva, da res zlato najde. Krog srede mesca januarja začne iskati in preišče kakih 300 angleških milj; skušnje iz Kalifornie ga zlo podperajo. On si zvoli kraj, kjer je dozdaj že 2000 oseb redno rudo kopalo. Dozdaj je že za 20,000 funtov sterlingov rude nakopane. Kar dobroto zlata zadene, ni nič slabije, kakor v Kalifornii. Nek zemljoznanec terdi, da je celo gorovje z žlahtno rudo napolnjeno. Pripoveduje se, da je že popred nek pastir zlato v Sidnei nosil prodajat. Kje da ga je dobival, od tega pa ni nikomur nič povedal.

LEPOZNANSKI LIST.

Vladimir i Kosara.

(Konca.)

Al ko tretjega dne solnce iz zagor vstane, ter zlato luč po širnej zemlji razlije, tadaj vzame Vladimir od svojega tasta i ljubljene Kosare slovo, in zasede iskrega žreca. Mnogo mu car poroča do starca Petrislava; mnogo opominja, lahno jezdit, za jed i pokoj skrbeti; posebno pa svojim knezom, ki so ga imeli spremi, priporoča kraljeviča. Al preden se ločijo, prisiga nagloma, ko bi bil za žive i mertve letel, sel od vojske. Ljudstvo prihrumi za njim, pred mestom mu je konj omagal, toraj je peš pritekkel. Brezsap pade v dvore, vse ga obsuje radovedno. Ko se oddahne i mu zopet beseda pride, oznani neutegama: da se je Petrislav iznenade z veliko vojsko pokazal; da vse za boj gori; ter da bo zdaj na bulgarski tabor, ki ga čaka planul: on da je od vojvoda poslan, pomoči prosit; sicer se bo težko upreti. To novico začuv Vladimir spodbode i zapraši s konjem, bulgarski tovarši, s carskimi poročili zapokotajo za njim, ter veršijo naprej ko blisk i vihar. Dva dni so predirjali i dve noči, malo pokoja davši sebi i trudnim konjem. Ko se nagiba tretji dan proti zapadu, so tabora dospeli. Pripravljeni za bitvo so čakali oboji, Hrvatje i Serbi željno, Bulgari

strahoma, družega jutra. Planjava je s šotori prepeta, ki se kakor oblaki ali beli snegovi v solnčnem žarku svetijo. Ali kaka prememba na enkrat! „Vladimir!“ zagromi od straže do straže, od šotora do šotora, kakor stoterni jek med skalovitimi gorami. Petrislav zasliši — plane na nogo — z jekom vred Vladimir pridirja. Razsiriti roke: oče! — moj sin! — i objetje nemo ju oklene. Potem se vspejo solze, prašanje rine prašanje; vojščaki se zbirajo v gostih trumah okoli. Čudo, hvala, veselje vse napolni. Vladimir razlaga tedaj stermečim čudne prigodbe, razkrije ponudbe bulgarskega carja, ter oznani namcn svojega prihoda. Bulgarski kneži, ki so ga spremili, poterdijo s pismom i pečatjo, kar je govoril. Novo veselje se širi po belih šotorih. V tem je solnce zaslo. Po zemlji se razgerne hladna noč. Tadaj se vnamejo po prostornem taboru nezmerne luči; ražnji se nad ognji vertijo, čaše zvoné, petje in ukanje v nebo doni. Iz bulgarskih šotorov se odglša jednodušno veselje: oboji junaki se shajajo, si podajajo roke, se po bratovski poljubljajo. Marsikdo je tadaj k nebesom vzdihnul: „Daj Bog i milostiva mati božja, da bi si mi vedno tako prijatli bili, kakor danas!“ — Še polnoč ne utihne. Drugi dan zbera Vladimir iz hrovaškik i serbskih junakov svoje svate. Tisuč si jih izbere najlep-

ših, najhrabrejših. Radivoj mu je ročni dever (drug); Petrislav sam stari svat (staresina), hrabri Senjan Ratoslav vojvoduje, mladi Černojević zastavo nosi. Vzemši bogate darove seboj se vzdignusi svatje lepokitjeni. Kodar prejdejo, veselje doni, se vino toči, darovi dajo. Osmi dan so došli Ternovo; bogato carsko mesto. Carski beli dvori se jim odprejo. Lepo jih je Samuil pričakal: roke širi, s Petrislavom se poljubi.

Urni služabniki prijemajo konje, snemajo junakom svetlo orožje, vodijo svate v lepi, prostorni grad. Samuil pelje Petrislava i Vladimira. Za polne mize posedajo, ter se gostijo do nedelje. Igre, plesi, sladke pesmi se verstijo z junaškimi obedi; nobenega veselja se ni pogrešalo. Ali ko teden v radostnih zabavah mine, pripelje Samuil svojo ljubo hčerko, ter jo — težkega serca — z nežmerhim blagom Radivoju izroči, za blagodušnega ženina Vladimira, z Petrislavom sklene večni mir, obdaruje obilno vse svate, koga z lepim orožjem, koga z drugoj obleko; nihče ni prazen sel. Služabniki prinašajo orožje, vodijo konje — svatje zasedši se posloviše.

Srečno so dospeli z lepo nevesto hervaški Beligrad, Petrislavove bogate dvore.

Podgorski.

Odgovorni vrednik: Dragotin Melcer. — Založnik in tiskar Jožef Blaznik.

Vradni list št. 63.

Št. 7751. **Oznanilo** (173.) c 1

10. prihodnjega mesca oktobra dopoldne ob devetih bo za popravo mosta na okrajni cesti, ki pelje na Viču čez Mali graben pri tukajšni vradni najemna dražba.

Kdor je volje, to prevzeti se s tem pristavkom povabi, da je za delo tesarja in kovača z pripravo vred 119 gold. 30 kr. odločenih, in da se zamore mera stroški in pogoji dražbe pri tej vradni pregledati.

C. k. okrajno poglavarstvo.
Ljubljana 22. septembra 1851.

Št. 3097. **Oznanilo** (175.) c 1

2. Kozoperska t. l. predpoldan ob 9. uri bo dražba zastran mestovine in zvaganje pitanih prešič in takih kateri so za pleme, kar bo skup za tri leta v najem dano.

Kdo želi to v najem vzeti, naj se na omejenim dnevu v tukajšni mestni pisarnici oglasi, ki se tudi pogodbe pregledati znajo.

Mestna županija v Ljubljani 21. kimovca 1851.

Dr. Burger, l. r.

Št. 7744. **Oznanilo** (168.) c 2

30. septembra t. l. zjutraj ob devetih bo najemna dražba za ohrambne dela na mostu, ki pelje na Fužinah čez Ljubljano.

K tej dražbi se povabijo, ki menijo to reč prevzeti s pristavkom, da je tesarsko in kovasko delo z pripravo vred na 253 gold. 8 kr. prerajtano in da se mera, pregled stroškov in pogoje dražbe zamorejo pri tej vradni pregledati.

C. k. okrajno poglavarstvo.
Ljubljana 20. septembra 1851.

Št. 8047. **Proglas** (171.) c 1

Podpisano c. k. okrajno sodništvo s tem sploh naznani: Da se je Franc Brajar iz Zadvora zoper Antona Brajarja zatožil za posest in spoznanje lastnine v zemljišnih bukvah nekdanje grajsine na Fužinah pod urb. št. 251 ležečega zemljišča. Dan obravnave se je odločil na 24. decembra t. l. zjutraj ob devetih pri tem sodništvu.

Ker ni znano, kje da se lastnik znajde, kakor tudi, kje da so njegovi dediči, ker je mogoče, da so tudi zunaj cesarskih deželj, se jim to s pristavkam naznani, da se jim je kurator v njih nevarnost in škodo postavil, namreč tukajšni pravdosrednik dr. Rudolf, s katerim se bo ta pravna reč po c. k. postavah obravnala in razločila.

Opominja se toraj dediči, da naj ali o pravem času sami k obravnavi pridejo, ali da naj zastopniku pripomočke na roko dajo, ali si pa

sami družega zastopnika zvolijo in ga temu sodništvu naznani in vsako pravno pot nastopijo, ki jim je v dobro, ker bi se sicer sami sebi škode zamuje pripisati imeli.

C. k. okrajno sodništvo ljubljanske okolice
Ljubljana 23. avgusta 1851

Heinriher s. r.

Št. 4106. **Razglas** (169.) c 1

Vsled prošnje gospoda Martina Srebotnaka iz Predjame je c. k. senožeška sodnija prodajo zemlje Ellene Černe omožene Debeve iz št. Mihela, ki je v zemljiških bukvah bivše postojnske grajsine pod Urb. št. 997. zapisana, in sicer zavolj dolga 100 gold. c. s. c. dovoljila, in se bo 6. Oktobra, 6. Novembra in 6. Decembra 1851 vsakrat od devete do dvanajste ure dopoldne v št. Mihelu prodajala, pri tretji dražbi pa tudi pod ceno, ki 2849 gold. znese, prodala.

Dražbene pogoje, cenitni zapisnik in spisik iz zemljiških bukvah zna vsakteri pri podpisani sodii prebrati.

C. k. sodnija v Senožečah
14. Avgusta 1851.

Jenko.

Št. 4522. **Razglas** (170.) c 1

C. k. sodnija v Senožečah je vsled prošnje gospoda Dragotina Kaučič-a, po oblastenca gospoda Antona Kaučič-a iz Razdertiga zavolj dolga 488 gold. 4 kr. c. s. c., ki jih je po spričbi 25. Aprila 1839 št. 98 dolžen, prodajo zemlje dovoljila, ki je v zemljiških bukvah bivše razderske grajsine pod Urb. št. 27 zapisana.

Bo se tedaj 15. Oktobra, 17. Novembra in 22. Decembra 1851 od devete do dvanajste ure dopoldne v Razdertim prodajala, in se le pri tretji dražbi tudi pod ceno ki 1056 goldinarjev 20 krajzerjev znese, prodala.

Dražbene pogoje, cenitni zapisnik in spisik iz zemljiških bukvah zna vsakteri pri podpisani sodii prebrati.

C. k. sodnija v Senožečah
22. Avgusta 1851.

Jenko.

Št. 4650. **Razglas** (171.) c 1

C. k. sodnija v Senožečah vse tiste, ki mislijo de imajo od ranciga Franceta Šusa-ta iz Senožeč kaj za tirjati, opomni, de naj to, kar imajo za iskati te sodii do 21. Novembra 1851 gotovo na snanje dajo, če ne bodo nasledke 814 § obč. derž. zak. terpel.

C. k. sodnija v Senožečah
29. Avgusta 1851.

Jenko.

Št. 4771. **Razglas** (172.) c 1

C. k. sodnija v Senožečah na znanje da, de je gospod Janez Nabergoj iz Lozic za poveljenje prodaje zemlje Andreja Čeledna iz Potoč, ki je v zemljiških bukvah bivše senožeške grajsine pod Urb. št. 254 in 256 zapisana, prosil in de je sodnija to prodajo zavolj dolga 199 gold. 15 kr. c. s. c., ki jih je Andrej Čeleden po spričbi 5 Avgusta 1850 št. 2170 dolžen, dovoljila. Dražbe te zemlje, ktere cena 2160 goldinarjev znese, se bo 9. Oktobra, 10. Novembra in 10. Decembra 1851 vsakrat od devete do dvanajste ure dopoldne v Potočah godile in se le pri zadni dražbi bode tudi pod ceno prodana.

Dražbene pogoje, cenitni zapisnik in spisiki z zemljiških bukvah zna vsakteri pri podpisani sodii prebrati.

C. k. sodnija v Senožečah
4. Septembra 1851.

Jenko.

142Št. 8. **Razglas** (166.) c 2

C. k. sodnija v Senožečah je vsled prošnje gospoda Bernarda Dolenc-a iz Studenca dovoljila, de se bo zemlja Marie Premrov iz Studenca (ki je v zemljiških (gruntnih) bukvah bivše senožeške grajsine pod Urb. št. 354/4 zapisana) zavolj dolga 27 gold. in 37 kr. c. s. c. prodajala, ktere je po spričbi pogodbe 7. Februarja 1840 št. 39 dolžna.

Dražbe se bodo 29. dan Septembra, 29. Oktobra in 29. Novembra 1851 vsakrat ob 9. dopoldne v Studencu godile; pri prvi in drugi dražbi se bo zemlja le za ceno, ki po zapisniku cenitbe 25. julija 1851 št. 2942, — 2733 gold. 20 kr. znese alj pa draži, pri tretji dražbi pa tudi pod ceno prodala.

Izpis iz zemljiških bukev, zapisnik cenitbe in dražbene pogoje zamore vsakteri pri podpisani sodii pregledati.

C. k. sodnija v Senožečah
16. Avgusta 1851.

Jenko.

Št. 305. (165.) c 3

Srečkanje porotnikov za porotno sejo, ki se bo 27. oktobra t. l. zjutraj ob 9. v Novem mestu začela, bo 6. oktobra t. l. zjutraj ob 10. v sodniškej dvorani v Novem mestu.

Od predsedništva c. k. deželnega sodništva v Novem mestu 15. septembra 1851.

Od Scheuchenstuel s. r.,
predsednik.